

EN OVERSIKT OVER NOEN VANLIG
BRUKTE RENGJØRINGSMIDLER

ELSA WICKSTRØM, GIFTKARTOTEKET
ASBJØRN KVERNELAND,
YRKESHYGIENISK INSTITUTT
EGIL TJELTA,
YRKESHYGIENISK INSTITUTT

HD 712/770722

INNHOOLDSTEGNELSE

<u>Produktnavn</u>	<u>Fabrikant</u>
605	Elektrolux
616	"
617 F	"
640	"
650	"
664	"
730	"
Ajax flytende	Colgate-Palmolive A/S
Ajax skurepulver	"
Alva kraft	A/S Denofa og Lilleborg Fabriker
Alva pulver	"
Ata mild	"
Ata kraft	"
BP (flytende såpe) Unikum	BP Norge
Briosan	Skien Såpefabrikk A/S
Easy Cleaner	Farmann Fabriker
Grønnsåpe	Deb A/S
Grønnsåpe	Skien Såpefabrikk A/S
HB-40 Ekstra	Komepro Kjemiske A/S
Hg Hågesan	Gip Chemical AB
Janitol	Deb A/S
Johnson Sted Fast	Norsk Johnson's Wax A/S
Johnson Strip	"
Kombisan KM	A/S Denofa og Lilleborg Fabriker
Kombisan Q	"
Kombisan QF	"
Klorin	"

Lensitil	A/S Norske Shell
Multiclean	
Omo vaskepulver	A/S Denofa og Lilleborg Fabriker
Salmi	"
Salmiakk	
Spiral boning	A/S Denofa og Lilleborg Fabriker
Spiral flytende såpe	"
Spiral pulver	"
Teepol	Shell
Tend	Norges Kooperative Landsforening
Wetrok Exal	Diethelm & Co AG, Zürich
Wetrok Mepol	"
Wetrok-Safe	"
White spirit	

INNLEDNING

På anmodning fra Norsk arbeidsmandsforbund ble Yrkeshygienisk Institutt bedt om å gi en uttalelse om eventuelle skadevirkninger ved daglig omgang med rengjøringsmidler, og hvordan brukeren best kan beskytte seg.

Da Giftkartoteket ved Universitetet i Oslo tidligere har utarbeidet en oversikt over virkning og toksisitet av noen av de mest brukte rengjøringsmidler og vaskepulver, var det naturlig for YHI å ta kontakt med Giftkartoteket for å få istand et samarbeid. Resultatet av dette samarbeid foreligger i denne rapport.

Eksemplager og hodepine er ikke ualminnelig blant rengjøringsassistenter, og ofte mistenkes rengjøringsmidlene for å forårsake disse plager. Det rår også adskillig usikkerhet og bekymring blant rengjøringspersonalet over at en vet så lite om hva vaskemidlene innebærer av helsefarlige stoffer, og hvilke skadevirkninger de kan ha.

Dette var foranledningen til at forbundet sendte noen spørsmål til et utvalg av rengjøringsklubbene, for å få et inntrykk av hvilke typer rengjøringsmidler som ble benyttet. Det ble stilt følgende spørsmål:

1. Hvilke rengjøringsmidler er mest brukt?
2. Hvem produserer disse midlene?
3. Selges disse vaskemidler også under andre navn?
4. Brukes flekkfjerningsmidler eller andre kjemiske rensemidler, og i tilfelle hvilke?

På bakgrunn av de innkomne svar er denne rapport utarbeidet. Den gir således bare en vurdering av virkning og forholdsregler ved bruk av en liten del av de rengjøringsmidler som finnes på markedet i dag.

GENERELLE RETNINGSLINJER VED BRUK AV RENGJØRINGSMIDLER

Velg det rengjøringsmiddel som er mest hensiktsmessig for den rengjøring som skal utføres.

Les bruksanvisningen nøye og bruk midlet i den fortykning og på den måte som er angitt. Legg merke til eventuelle advarsler på etikett og pakning, og følg de retningslinjer som gis. Vær ikke spesielt redd for å bruke produkter som er merket med advarsler, men bruk dem med omtanke og forsiktighet.

Mange rengjøringsmidler leveres i store kanner eller dunker, og det kan være nødvendig å fylle midlet over på mindre beholdere som tas med rundt under arbeidet. Disse beholdere må merkes med etikett med produktets navn, bruksanvisning og eventuelle advarsler. Det er viktig at en selv og andre alltid kan vite hva som er i de forskjellige beholdere. Spesielt viktig er det at rengjøringsmidler eller andre kjemisk-tekniske preparater ikke fylles over på mineralvannsflasker eller annen emballasje som ellers brukes til næringsmidler. Feiltagelser kan føre til alvorlige ulykker.

Rengjøringsmidler er jo beregnet på å løse opp fett og skitt, og en må regne med at hvis de skal være effektive, så vil det også være fare for irritasjon av hud og slimhinner hvis de ikke brukes riktig.

De syntetiske vaskemidler, tensider, vil som regel ikke være direkte etsende, men de vil virke irriterende, spesielt i mave-tarm kanal, hvis større mengde svelges og på grunn av at de løser ut fett, vil de gjøre huden tørr og sår, med fare for infeksjoner. Enkelte mennesker kan være allergiske overfor disse stoffene, men mange allergiske reaksjoner i forbindelse med vaskemidler, skyldes farge, parfyme og konserveringsmidler som er tilsatt.

Vaskemidler som inneholder natrium- eller kaliumhydroksyd (lut, kaustisk soda), salmiakk (ammoniakk) eller metasilikat, vil være alkaliske og etsende, alt etter de mengder som inngår.

Avkalkningsmidler, rengjøringsmidler for klosetter og svømmebasseng inneholder ofte syrer eller stoffer som er sterkt sure og de vil

også kunne være etsende, alt etter mengden av syre.

Vaskemidler kan, hvis de er sterkt alkaliske eller sterkt sure, føre til direkte sårdannelse. Vanligst er imidlertid eksemutvikling. Det dreier seg om kontakteksemer, disse inndeles i toksiske (irritative) og allergiske eksemer.

Toksiske kontakteksemer er de vanligste og skyldes vaskemidlenes irriterende og eventuelt etsende virkning på huden. Huden blir avfettet, eksemet utvikler seg og det vil også lett kunne bli infeksjon i dette. Disse eksemene kan ramme alle hvis man håndterer vaskemidlene på en uforsvarlig måte. De kan lett unngås ved bruk av gummihandsker, og ved bruk av en god håndkrem for å unngå uttørring. Bruk alltid gummihandsker under arbeidet med rengjøringsmidler og unngå søl, slik at ikke konsentrert vaskemiddel kommer i direkte berøring med huden over lengre tid.

Allergisk kontakteksem utvikles hvis man er eller blir allergisk (overfølsom) overfor ett eller flere stoffer i vaskemidlene. En allergi overfor et stoff er oftest livsvarig og vedkommende vil få oppblussen av eksemet ved bare minimal kontakt med stoffet. Denne type eksem er derfor noe alvorligere for den enkelte. Hvis ikke annet vaskemiddel, som ikke inneholder det stoff som fører til allergien, kan skaffes, må vedkommende gjerne skifte arbeid.

På grunnlag av sykehistorien, klinisk undersøkelse og eventuelt allergitestning vil man ofte kunne diagnostisere om eksemet er toksisk eller allergisk.

Noen av vaskemidlene vil ved forskjellige temperaturer kunne avgi damper som kan virke irriterende på øyne og de øvre luftveier. Det kan også i disse tilfellene bli tale om en toksisk (irritativ) virkning eller muligens også allergisk virkning.

Hvis uhellet er ute og en får sterke vaskemidler på hud eller i øyne, skylles øyeblikkelig godt med vann. Fjern eventuelt tilsølte klær og skyll huden under. I øynene skylles, helst med øyespyleflaske i minst 15 minutter. Snarest undersøkelse hos øyenlege. Fortsett eventuelt skyllingen under transport til legen.

Ved svelging av vaskemidler gis øyeblikkelig melk og vann å drikke. Ved svelging av sterkt alkaliske eller sure vaskemidler, snarest til lege eller direkte til sykehus, helst øre-nese-hals avd.

Spesielle rengjøringsmidler i industrien til fjerning av flekker eller bonevoks, inneholder organiske oppløsningsmidler. Ved bruk av slike midler må en arbeide under god ventilasjon. Innånding av dampene kan gi hodepine, svimmelhet og kvalme. Ved svelging gis vann å drikke og lege kontaktes. Både etter svelging og etter innånding av konsentrerte damper, må vedkommende ha frisk luft og holdes i fullstendig ro.

KOMMENTARER TIL NOEN SPESIELLE PRODUKTER

605 fra Elektrolux

pH = 7-8. Litt irriterende for slimhinner hvis det svelges. Vil virke avfettende på huden og disponere for sekundære infeksjoner. Inneholder formaldehyd som mange mennesker er overømfintlige for.

616 fra Elektrolux

pH = 11. Irriterende for slimhinner, men neppe etsende hvis det svelges. Unngå å få det i øynene. Vil virke avfettende på huden og disponerer for sekundære infeksjoner. Parfyme og farge øker risikoen for at noen skal få allergiske reaksjoner.

617 F fra Elektrolux

pH = 11,8. Alkalisk, irriterende for slimhinner hvis det svelges, men neppe direkte etsende. Unngå å få det i øynene. Virker avfettende på huden og disponerer for sekundære infeksjoner. Unngå langvarig hudkontakt.

640 skurepulver fra Elektrolux

Litt irriterende for slimhinner hvis det svelges, men skulle ikke være farlig. Vil virke noe avfettende for huden og disponere for sekundære infeksjoner. Parfyme øker muligheten for allergiske reaksjoner hos enkelte.

660 fra Elektrolux

pH = 12,7. Alkalisk, irriterende for slimhinner, fare for etsing hvis det svelges. Unngå å få det i øynene. Vil virke avfettende på huden og kan disponere for sekundære infeksjoner. Unngå hudkontakt med produktet, bruk gummihandsker.

664 fra Elektrolux

pH = 1,3. Inneholder syrer, irriterende for slimhinner, kanskje fare for etsing hvis det svelges. Unngå å få det i øynene og langvarig hudkontakt (kan være irriterende for huden). Parfyme øker risikoen for at noen skal få allergiske reaksjoner.

730 fra Elektrolux

pH = 8,9. Antagelig litt irriterende for slimhinner. Ved svelging av større mengder, muligens fare for utfelling av harpiks i mave-tarmkanal. Unngå langvarig hudkontakt. Enkelte kan være allergiske for syntetiske harpikser.

Ajax flytende (Ajax Universal Rengjøring) fra Colgate-Palmolive A/S

Alkalisk, irriterende for slimhinner, men neppe direkte etsende hvis det svelges. Unngå å få det i øynene. Virker avfettende på huden og disponerer for sekundære infeksjoner. Unngå langvarig kontakt. Parfyme øker risikoen for at noen kan få allergiske reaksjoner.

Ajax skurepulver fra Colgate-Palmolive A/S

Alkalisk, irriterende for slimhinner, men neppe direkte etsende, hvis det svelges. Virker avfettende på huden og disponerer for sekundære infeksjoner. Unngå å få det i øynene og langvarig hudkontakt. Farvestoff og parfyme øker risikoen for at noen kan få allergiske reaksjoner.

Alva-kraft fra A/S Denofa og Lilleborg Fabriker

Alkalisk. Irriterende for slimhinner, men neppe direkte etsende hvis det svelges. Virker avfettende på huden og disponerer for sekundære infeksjoner.

Alva pulver fra A/S Denofa og Lilleborg Fabriker

Oppløsning 1 g/liter har pH = 9,8 - 10. Noe irriterende for slimhinner hvis det svelges, men ikke etsende. Virker avfettende på huden og disponerer for sekundære infeksjoner.

Ata Mild og Ata Kraft fra A/S Denofa og Lilleborg Fabriker

pH i bruksløsning ca. 10,5. Alkalisk, irriterende for slimhinner hvis de svelges, men ikke direkte etsende. Avfettende for huden og disponerer for sekundære infeksjoner.

BP (flytende såpe) Uniskum flytende rengjøringsmiddel fra BP Norge

Irriterende for slimhinner på grunn av fettløsende virkning. Vil virke avfettende på huden i bruksløsning og disponere for sekundære infeksjoner. Inneholder meget små mengder formaldehyd som mange er allergiske overfor.

Briosan (til rengjøring av sanitæranlegg) fra Skien Såpefabrikk A/S

pH = 2-3. I konsentrert form irriterende for hud og fare for etsing som ved syrer hvis den svelges.

Easy Cleaner fra Farmann Fabrikker

pH angis å være 12,8 (har vært målt til 13,4) i konsentratet. pH i fortynning 1:10 = 11,8. Alkalisk, fare for etsing hvis det svelges. Unngå å få det i øynene. Irriterende for huden, virker avfettende i bruksløsning og disponerer for sekundære infeksjoner.

Grønnsåpe fra Deb A/S. Firmaet angir at det må være Verve, gel soap

pH = ca. 9,5. Muligens avfettende for huden. Fritt alkalieinnhold 0,04% (maks).

Grønnsåpe fra Skien Såpefabrikk A/S

pH = 12-13. Alkalisk. I konsentrert form sterkt irriterende for slimhinner og fare for etsing. I bruksløsning vil den virke avfettende på huden og disponere for sekundære infeksjoner.

HB-40 Ekstra fra Komèpro Kjemiske A/S

Firmaet opplyser at de ikke har noe produkt MD-40 Ekstra, og at det må være HB-40.

pH = 13,0 - 13,5. Etsende i konsentrert form. I bruksløsning såvidt alkalisk at det vil avfette huden og kanskje disponere for sekundære infeksjoner.

Hg Hågesan fra Gip Chemical AB

Irriterende for slimhinner og fare for etsing som av syrer, hvis det svelges. Unngå å få noe i øynene. Irriterende for huden, kan disponere for sekundære infeksjoner.

Janitol (Detergent degreasant) fra Deb A/S

pH = 11,8 - 12,3 (ufortynnet). Irriterende for slimhinner og øyne, men neppe direkte etsende. Virker avfettende på huden og kan disponere for sekundære infeksjoner.

Johnson Sted Fast fra Norsk Johnson's Wax A/S

Innånding av damper vil gi hodepine, svimmelhet, kvalme. Arbeid under god ventilasjon. Virker avfettende og irriterende på hud. Kan disponere for sekundære infeksjoner. Unngå langvarig kontakt. Litt irriterende for slimhinner og giftig hvis det svelges. Syntetiske vokser kan muligens gi allergiske hudreaksjoner hos enkelte.

Multiclean

pH = 11,0 - 11,5. Alkalisk, irriterende for slimhinner, men neppe direkte etsende hvis det svelges. Unngå å få det i øynene. Virker avfettende på huden og disponerer for sekundære infeksjoner. Unngå langvarig hudkontakt.

Omo vaskepulver fra A/S Denofa og Lilleborg Fabriker

pH i oppløsning 5 g/liter = 10,1. Alkalisk. Irriterende for slimhinner hvis det svelges, men neppe fare for etsing. Vil virke avfettende på huden og disponere for sekundære infeksjoner. Parfyme etc. vil øke mulighetene for allergiske reaksjoner hos enkelte.

Salmi fra A/S Denofa og Lilleborg Fabriker

Alkalisk, etsende hvis det svelges. Unngå å få det i øynene og på huden. I bruksløsning vil det virke avfettende på huden og disponere for sekundære infeksjoner.

Salmiak flytende rengjøringsmiddel, leveres fra forskjellige fabrikker

Alkalisk, etsende. I bruksløsning avfettende for huden og disponerer for sekundære infeksjoner. Salmiakspiritus er ca. 25%.

Spiral boning, flytende, fra A/S Denofa og Lilleborg Fabriker

Irriterende for slimhinner og kan være giftig hvis meget stor mengde svelges. Muligens fare for utfelling av harpiks i mave-tarmkanal. Unngå langvarig hudkontakt. Enkelte kan være allergiske overfor syntetiske harpikser.

Wetrok Mepol fra Diethelm & Co AG, Servo-Wetrok Organization, Zürich

Irriterende for slimhinner og kan være giftig hvis meget stor mengde svelges. Muligens fare for utfelling av harpiks i mave-tarmkanal. Unngå langvarig hudkontakt. Enkelte kan være allergiske overfor syntetiske harpikser.

Wetrok-Safe fra Diethelm & Co A/G, Servo-Wetrok Organization, Zürich

Alkalisk, etsende. Farlig både å svelge, og å få på huden eller i øynene. Avfettende for huden i bruksløsning og disponerer for sekundære infeksjoner.

White spirit

Innånding av damper vil gi hodepine, svimmelhet, kvalme. Arbeid under god ventilasjon. Virker avfettende og irriterende på hud. Kan disponere for sekundære infeksjoner. Unngå langvarig kontakt. Litt irriterende for slimhinner og giftig hvis det svelges.